

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНО-РАДИКАЛЬНА ПАРТІЯ У СТАВЛЕННІ ДО ПОЛЬЩИ ТА ЇЇ ДЕРЖАВНИХ ЧИННИКІВ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Іван ФЕДИК

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра історичного краєзнавства

Стаття присвячена ставленню Української соціалістично-радикальної партії до діяльності польської влади, особливо до її політики стосовно західноукраїнських земель. На основі вивчення нормативних документів та інших публікацій УСРП автор проаналізував основні риси стосунків УСРП та польської влади

Ключові слова: УСРП, польська влада, соціалісти, західноукраїнські землі

Українська радикальна партія була найстарішою галицькою партією і найпопулярнішим виразником, а навіть, і продуцентом українського соціалізму ще з часів діяльності Івана Франка. Крім того, радикали ще від з'їзду 1895 р. розвивали національну ідею, що принесло їм визнання серед більшості галицького громадянства. Її погляди поділяли не тільки відомі діячі культури, такі як Василь Стефаник, Лесь Мартович, Осип Маковей і інші, але і політики, такі як Дмитро Вітовський, Іван Макух, Лев Бачинський. Радикали брали участь у розбудові державного життя Західно-Української Народної Республіки, в політичній і військовій боротьбі за утвердження української державності¹.

Подібно до інших українських організацій Українська радикальна партія ідеологічно ослабла в силу зміни історико-політичної ситуації, а також через появу нових ідеологічних напрямків в політиці західних українців, як от радянофільство і полонофільство. У зв'язку із тим постала необхідність розширити і уточнити програму УРП, що і було зроблено на першому повоєнному з'їзді партії 1 квітня 1923 р. З'їзд підтвердив, що УРП є соціалістичною партією, яка виступає за створення незалежної соціалістичної української держави. При цьому радикали відмежувалися від Комуністичної партії Західної України і засудили радянофільство Української соціал-демократичної партії. Радикали заявили, що польська влада на західноукраїнських землях є окупаційною, тому УРП не визнає рішення міжнародних інституцій, у яких Галичина і Західна Волинь визнавалися територіями Речі Посполитої². Не визнавши польської держави в тодішніх її межах, УРП поставила себе в опозицію до влади, тому з боку польських політичних чинників ухвали першого повоєнного з'їзду УРП і розширення програми партії було сприйняте як додаткова небезпека для держави³.

Ідеологічне зміцнення УРП сприяло зростанню її популярності. Традиційно найбільший вплив УРП мала серед селян, тому найчастіше положення про ставлення до Польщі були викладені на сільських мітингах. Як свідчать документи Львівського воєводського управління, найбагатолюдніші мітинги були проведені в Тернопільському і Станіславському воєводствах, де УРП користувалася більшою підтримкою українського загалу⁴.

Протягом 1924–1926 років УРП все ще зміцнювалася ідеологічно та організаційно, що сприймалося польською владою як небезпека для політичної стабільності держави, через те, що радикали на великих і малих партійних конференціях, а також на вічах підкреслювали своє ставлення до Польщі як до держави-окупанта⁵. У зв'язку із тим в 1925–1926 роках був посилений тиск на партію: поліція розганяла мітинги, організовані радикалами, слідкувала за проведенням партійних конференцій, вела слідство за окремими членами партії, статті органу УРП газети “Громадський голос” були піддані цензурі⁶. Такий тиск з боку влади вимагав від партії організаційного посилення і пошуку союзників. Ця тема була обговорена на черговому з'їзді УРП 14 січня 1926 р. На цьому ж з'їзді було ще раз розглянуто політичне становище України. У зв'язку із тим в ухвалі з'їзду було сказано, що “політичне положення українського народу під Польщею є надзвичайно тяжке. Український народ позбавлений навіть тих прав, які призначені йому хоч би польською конституцією. З'їзд стверджує, що українське селянство буде продовжувати боротьбу за землю. З'їзд стверджує, що ціла господарська політика польського уряду ведеться в інтересах поміщиків і капіталістів, зі шкодою для українського працюючого люду. З'їзд протестує проти нищення українського шкільництва. З'їзд стверджує, що також ППС та інші, нібито соціалістичні партії стараються внести деморалізацію в ради українського працюючого люду, прикриваючись кличами соціалізму”⁷.

Постанови з'їзду, висловивши ставлення УРП до Польщі, поєднували соціальні і національні ідеї, що було близьким до загалу і сприяло підвищенню рейтинга УРП.

Усвідомивши необхідність організаційного і територіального розширення партії та визначивши ідеологічні пріоритети, 14 лютого 1926 року УРП об'єдналась із Українською партією соціалістів-революціонерів Волині, утворивши Українську соціалістично-радикальну партію на чолі з Левом Бачинським. Лідерами партії стали Л.Ганкевич, М.Ганкевич, П.Буняк, І.Квасниця, Р.Ладика, М.Стахів, С.Жук, І.Макух і інші. 20 лютого 1926 р. новостворена партія оприлюднила з цього приводу заяву, в якій говорилося, що “день 14 лютого 1926 року, в котрім злилися в одно дві окремі до цього часу політичні організації українського працюючого люду на Західноукраїнських землях – а це Українська Радикальна Партія і Українська Партія Соціалістів-Революціонерів Волині є і буде важним днем в історії визвольних змагань українського працюючого народу. З двох партій, споріднених собою ідеологічно, які ділив так званий сокальський кордон, повстала одна народницько-соціалістична партія, що прийняла назву Українська Соціалістично-Радикальна партія”⁸.

Установчий з'їзд УСРП прийняв програму партії, яку було опубліковано відразу після з'їзду, але вона була конфіскована поліцією і аж у 1927 р. було випущено брошуру під назвою "Вставай народе", яка була поясненням програми УСРП⁹.

Ця програма увібрала в себе всю специфіку українського соціалізму. Досить чітко в ній було опрацьовано як соціальну, так і національну частину; не раз декларовано, що УСРП є партією боротьби: "Отже, боротися треба одночасно проти обох лих: проти поневолення соціального і національного! Соціальне поневолення зникне, коли український працюючий люд заволодіє землею, національне тоді, коли він здобуде собі політичну волю"¹⁰.

Така дифузія визначала і ставлення партії до Польщі. Крім того, програма УСРП доводить, що її стосунки з польською владою пов'язані із політикою останньої стосовно українців. Про це сказано в окремому розділі програми під назвою "Національний утиск", де сказано, що "до утиску соціального в нас, на західних землях приєднується ще другий: національний. Як ти не Поляк, то ти вже гірший, вже на тебе всяка поліційна фігура дивиться з підозрінням... Твоя дитина мусить в школі вчитися всього по-польськи... Книжки, образи, мапи в школі польські, урядування в школі, ба навіть на парохії, в уряді громадським має бути по-польськи... Нема для тебе рівного права...

Проти цього всього треба також боротися...

Тому Українська Соціалістична Радикальна Партія не устає в своїх покличах до витревалости в боротьбі за повну національну волю"¹¹.

Таким чином, УСРП трактувала Польщу як об'єкт національної боротьби, своєї і всього українського народу. Оголосивши себе і класовою, і національною партією, а також поєднавши соціальну боротьбу з національною, УСРП в своїй програмі дала зрозуміти, що Польща є також і об'єктом соціальної боротьби. Це було пояснено у розділі "Соціалісти-радикали є партія національна і класова", де сказано, що УСРП "не приймає до себе не-Українців так, як це роблять комуністи, а це тому, що не-Українці не будуть помагати нам в боротьбі за українську визвольну справу". Далі сказано, що навіть польські робітники є союзниками панства¹². Крім того, соціалісти-радикали доводили, що польська держава є найбільшим визискувачем, оскільки вона опирається на поміщиків і капіталістів та чинить різні утиски українським робітникам і селянам, через що є об'єктом їхньої соціальної боротьби, до якої і закликає УСРП. Неодноразово в програмі згадано про доцільність зміни тодішнього державного ладу в Польщі¹³.

Така програма доводила те, що УСРП мала широку підтримку, оскільки вона наважилась включити антипольські і антидержавні гасла в свою програму. Така політична позиція свідчить про ідеологічну стійкість УСРП, що дозволяло партії однобоко підходити до будь-якої політичної проблеми і таким чином легко вирішувати її. Це приносило партії популярність і зміцнювало її ідеологічну позицію, а також надавало їй переваг перед іншими українськими політичними чинниками.

Тому УСРП, не боячись ослабити свої позиції в очах селян, виступила протиз критикою греко-католицького священства і протиклерикальних партій, тому

УСРП легко звинуватила Українське національно-демократичне об'єднання у схиланні до угоди з поляками вже в 1927 році, незважаючи на вплив націонал-демократів серед західноукраїнського громадянства¹⁴.

При поглибленні економічної кризи в польській державі УСРП одержувала все більше можливостей для критики дій польської влади і для доведення доцільності своїх програмних засад. У вересні 1927 року УСРП заявила, що уряд, намагаючись встановити контроль над політичними чинниками, занедбав економіку, що його господарська політика приводить до економічної катастрофи на західноукраїнських землях. Неодноразово "Громадський голос" звинувачував Пілсудського в шовіністичній політиці стосовно українців. Так, у жовтні 1927 р. збільшилося напруження між українцями і поляками через дозвіл влади навчатися українською мовою в польських школах в Західній Україні. Польські політичні партії висловилися проти такої постанови. Своєрідну позицію зайняла УСРП, виступивши проти шовінізму польських партій і проти політики подвійних стандартів, яку, на думку соціалістів-радикалів, проводив у цьому випадку уряд: "Правительство заявляє при тім одверто, що не робить це з якоїсь любови до українців, але для того, щоб кресові поляки знали добре українську мову і як пізніші урядники мали ліпше підходити до українського населення"¹⁵.

Опублікування антидержавної програми, постійні антиурядові виступи УСРП спричинили до посилення поліційного тиску на партію. Ще одне напруження навколо УСРП було пов'язане із статтею Лева Бачинського під назвою "Об'єднання України", опублікованою в "Громадському голосі". Воно привело до заведення слідчої справи проти УСРП і до звинувачення самого Бачинського в антидержавних діях¹⁶. Стаття містила погляди Лева Бачинського стосовно відокремлення Галичини і Західної Волині від Речі Посполитої¹⁷.

Важливим для діяльності партії був ХХІХ з'їзд УСРП, на якому одним із основних пунктів порядку денного, крім обговорення результатів діяльності об'єднаної УСРП і підготовки до виборів, був пункт про ставлення соціалістів-радикалів до диктатури Пілсудського. З'їзд заявив, що в плані стосунків із українцями, політика цього уряду нічим не відрізняється від політики попередніх урядів: "Касуються всякі людські і громадські права, спинюється насильно дальший національний розвиток, визискується безмежно праця нашого народу, руйнуються його культурні цінності та грабуються його господарські надбання. Правительство Пілсудського, спираючись на шляхту і буржуазію, старається фізичною силою держави закріпити на віки своє панування над українським народом". У зв'язку з тим, УСРП заявила, що не визнає і ніколи не визнає іноземної влади на українських землях і буде організовувати українських робітників і селян на боротьбу проти неї¹⁸.

Така заява була не тільки ідеологічною підготовкою до місцевих виборів, але і офіційним документом, який затверджував опозиційність партії не тільки до тодішнього уряду, але і до польської держави. Ухвали з'їзду ще раз підтвердили, що УСРП вважає соціальну боротьбу нерозривно пов'язаною із

національною, тому що поміщики і буржуазія є союзниками окупаційної влади.

Через ставлення до Польщі і до проблеми вирішення українського національного питання навколо УСРП створилася певна конфліктність у часі підготовки до сеймових виборів 1928 року. Одна її сторона є пов'язаною із тим, що УСРП виступала проти Комуністичної партії Західної України, була критикованою останньою за “розбиття соціалістичного табору”¹⁹. УСРП також відмовилася блокуватися з УНДО та іншими українськими організаціями, закидаючи їм прихильність до буржуазії і кліру, що також приводило до виступів проти УСРП з боку УНДО і особливо з боку Українського народної обнови²⁰.

Інша сторона конфліктності пов'язана з проведенням передвиборчої кампанії. Як і у випадку з іншими партіями УСРП надавала виключного значення агітаційним мітингам, на яких соціалісти-радикали виражали своє ставлення до Польщі і до політики польської влади. Антипольські випадки на вічах приводили до втручання поліції, яка посилила тиск на партію, з метою знизити кількість можливих голосів на користь УСРП і не допустити партію до пропаганди своїх поглядів в сеймі²¹. Так, в Острозі було заарештовано заступника голови УСРП Жука, пізніше – Сятковського. В час передвиборчої кампанії поліція провела декілька обшуків у будинку редакції “Громадського голосу”²².

Послами до сейму від УСРП стали: Л. Білинський, С. Жук, О. Когут, І. Квасниця, О. Навроцький, І. Власовський та ін. На початку засідань сейму вони згідно традиції виступили із заявою, у якій висловили ставлення УСРП до Польщі і до її політики, а також ще раз підтвердили, що УСРП не визнає польської влади на українських землях: “Український працюючий люд вважає, що дотеперішня перемога чужинського імперіалізму, насильна окупація українських земель Польщею, Московською Руссю і Чехословаччиною є лише часовою. Він ніколи не признавав і ніколи не признає так званих правних підстав тої окупації в різних договорах, як Версальський, Сен-Жерменський, Ризький і Паризький, заключених без його згоди і проти його волі”²³. Посли від УСРП не обмежилися декларативним представленням своїх поглядів на легітимність польської окупації. 27 березня 1928 р. на першому засіданні новообраного сейму склалася скандальна ситуація у зв'язку із антиурядовими виступами послів від УСРП. Відкриття засідання повинно було відбутися за присутності членів уряду і Пілсудського. Після його прибуття на сесію депутати від УСРП висловили своє ставлення до уряду і Пілсудського за допомогою антиурядових вигуків і гасел. У цій події відзначилися послы Л.Бачинський і С.Жук. Засідання сейму було перерване втручанням поліції, яка за наказом самого Пілсудського намагалася заарештувати згаданих представників УСРП. Але за них заступилися інші українські послы. Конфлікт закінчився виведенням із залу Бачинського і Жука та протестаційними виступами українських послів, які, щоб довести свою принциповість, заспівали український гімн²⁴. Ця подія висвітлила новий аспект українсько-польських стосунків: вона виявила перенесення конфліктності на парламентський рівень.

Такий протестаційний виступ соціалістів-радикалів у сеймі переслідував декілька цілей: з одного боку, вони довели свою рішучість у боротьбі проти уряду і показали своє ставлення до останнього перед усією країною; з іншого боку, резонанс події популяризував УСРП не тільки серед українського громадянства, але і серед польських опозиційних середовищ (про що свідчить той факт, що Д.Лади́ка був обраний секретарем сейму). Крім того, арешт депутатів сейму виставив уряд у негативному світлі в очах світової громадськості і виявив перед нею проблему українсько-польських стосунків.

Іншим об'єктом протестів послів від УСРП, які створили свій клуб у межах Української парламентської репрезентації, став Б.Перацький – представник тих поляків, які жили на західноукраїнських землях. Обурення соціалістів-радикалів викликав його виступ у сеймі, в якому він заявив, що українцям у Речі Посполитій надано надто широкі права і висловився на користь прискорення колонізації Галичини і Західної Волині²⁵.

1–4 листопада 1928 року у Львові відбувалися святкування десятиліття проголошення Західно-Української Народної Республіки. Більшість мітингів і демонстрацій носили антипольський характер. У зв'язку із тим під час святкування відбулося декілька сутичок українців із польською поліцією та представниками польських організацій²⁶. Генерал Складковський, виступаючи в сеймі, заявив, що відповідальність за насилля лежить на українцях, чим викликав протести з боку українських послів, серед яких були і послы УСРП. Одночасно соціалісти-радикали розкритикували дії УВО під час згаданого конфлікту²⁷. Загалом, сеймова діяльність послів від УСРП свідчить про те, що незважаючи на певні ідеологічні розходження УСРП і інших українських партій, у проблемі ставлення до Польщі соціалісти-радикали приєднувалися до політики інших політичних чинників.

Причини негативного ставлення до Польщі були широко висвітлені на XXXI з'їзді УСРП, який був проведений у Львові 23 лютого 1929 р. Однією із найбільш обговорюваних резолюцій з'їзду була резолюція про проблеми національних меншин у Польщі.

Соціалісти-радикали наголошували, що шовінізм притаманний не тільки владним структурам, але і усім політичним чинникам, включаючи опозиційні, що теж визначає ставлення українців до них. Звинувачуючи поляків у шовінізмі, з'їзд констатував, що “у відношенні до слов'янських меншостей усі польські політичні угруповання руководяться, як завжди, політичною фантазією, що вдасться, при існуванні в Польщі кількох народів, створити однопольську державу. З цього йдуть усі ходи політики супроти українського народу: натиск, підпирання хрунівства, відмолодження кацапства, спихання активного українського табору в підпілля, кредитова політика, польонізація, утраквізація і т.д.”. У зв'язку із тим з'їзд закликав українців активніше провадити боротьбу проти такої політики, організовуючи протестаційні віча і демонстрації²⁸.

Про взаємну ворожість у відносинах УСРП і польської влади свідчить той факт, що поліція часто влаштовувала слідкування за послами від УСРП до сейму, їхні справоздавчі мітинги були записувані агентами і часом розганялися за антидержавне спрямування²⁹. Публікації “Громадського голосу” були піддані цензурі. В 1929 р. було організоване окреме слідство за діяльністю УСРП³⁰.

1929–1930 роки були роками політичної кризи в Польщі: постійні конфлікти сейму і уряду приводили до пошуків внутрішнього ворога, що загострювало стосунки влади і національних меншин і в результаті сприяло посиленню диктатури. Цей процес став об’єктом критики з боку УСРП в знову ж таки двох аспектах – в соціальному і національному. По-перше, соціалісти-радикали вважали, що посилення диктатури іде шляхом обмеження прав робітників і селян, особливо українських: “Українське селянство і робітництво є щораз більше позбавлене права самому рішати про свої справи. В цілій Польщі зростає нахабність суспільної реакції, яка стремить до зведення явної фашистської диктатури”. По-друге, УСРП заявила, що ігнорування національних інтересів – це незмінна ознака тодішньої польської влади, яка, втрачаючи політичні дивіденти через конфлікт із сеймовою опозицією, намагається завоювати авторитет шляхом поліційного тиску на політичні організації непольських народів³¹. Оцінка соціал-радикалами дій уряду Пілсудського, спрямованих на залякування українців за допомогою силових методів і названих “пацифікацією”, в 1930 р. збігалася із опінією інших українських політичних партій. Як уже згадувано, УСРП приєдналася до УНДО і УСДП у висловлюванні протесту проти “пацифікації” через спільний комунікат. Від імені УСРП його підписали І.Макух як голова і М.Стахів як головний секретар³².

Незважаючи на загострення політичної ситуації в краї, УСРП продовжувала виступати проти пацифікаторів через “Громадський голос”³³. Дії польської поліції стали основною темою протестаційних виступів послів від УСРП до сейму. Критика політики польських властей під час “пацифікації” була ключовим гаслом передвиборчої кампанії УСРП, яка, через поліційний тиск була важкою як для УСРП, так і для інших українських політичних партій, що, після негачії до польської влади, було другим фактором зближення УСРП, УНДО і УСДП і об’єднання їх у спільний передвиборчий блок. Кандидати від УСРП, представляючи свою точку зору на розпуск парламенту, заявляли, що в Польщі встановлено фашистську диктатуру, яка утверджує свою владу за допомогою насильства проти українських селян. Як і у випадку з іншими партіями, під час цих подій багато соціалістів-радикалів було заарештовано, особливо тих, які висували свої кандидатури на виборах до сейму і, проводячи передвиборчу кампанію, виголошували антиурядові промови. Так, О. Когут, М. Рогуцький, А. Нивинський, С. Жук, Т. Ладика, О. Коберський опинилися у в’язниці³⁴.

Крім звинувачень в антидержавних діях, поліція заявляла, що соціалісти-радикали працюють на користь більшовизму. Це змусило соціалістів-радикалів доводити, що їхня партія відстоює “українську справу”, до якої вороже

ставляться російські комуністи³⁵. У зв'язку із тим Комуністична партія Польщі і Комуністична партія Західної України звинуватили УСРП у союзі із буржуазією і зраді інтересів робітників та селян. У відповідь УСРП висунула подібні звинувачення проти комуністів, мотивуючи тим, що польські комуністи, як і московські є ворогами “української справи”³⁶.

У результаті владного і поліцейного тиску, критики з боку комуністів, непогодження з іншими українськими чинниками УСРП виступила слабше на виборах 1930 року, ніж на виборах 1928 року. Критика польської влади і її дій була саме тим фактором, який забезпечив деякий успіх соціалістам-радикалам, а контракції, які були вчинені, щоб не допустити партію до сейму саме через її ставлення до Польщі, не дозволили розвинути цей успіх.

Переслідування і арешти соціалістів-радикалів не вплинули ні на ідеологію УСРП, ні на її антиурядове спрямування, що намагалися довести новообрані послі від УСРП, виступаючи проти кадрових змін в уряді. Ще одним приводом для протестів стала промова прем'єр-міністра В.Славека, у якій він спробував виправдати вживання насилля проти українців, водночас наголошуючи на необхідності примирення³⁷. У зв'язку з тим соціалісти-радикали закликали не будувати ілюзій після лояльних заяв польських політиків, тому що майже всі вони, і ліві, і праві, є противниками позитивного вирішення національного питання в Речі Посполитій. “Вони скоріше обстоюватимуть обмеження прав інших народів, котрі силою прилучені до Польщі. Тут і Пілсудський, і Войцеховський, і генерал Ридз-Смігли, і Станіслав Галлер однаково думають”³⁸.

Навідміну від УНДО, УСРП зазнала набагато меншого афекту від “пацифікації” і поліцейних переслідувань. Зокрема звіти відділу публічної безпеки зафіксували деяке полівіння партії. В її середовищі з'явилася навіть ліва опозиція, яка була сильна в Самбірському повітовому комітеті УСРП, де прихильників полівіння партії очолював Д.Футало. Як повідомляє польська поліція, важливу роль у цьому процесі відіграла КПЗУ, яка прийняла ухвалу утворити в середовищі УСРП ліву опозицію з метою популяризувати комуністичні ідеали серед соціалістів-радикалів і розкласти УСРП зсередини³⁹. Крім того, дещо змінилося ставлення УСРП до УНДО і ОУН: соціалісти-радикали критикували першу за спроби порозуміння із польською стороною і другу – за насильство у її діяльності.

Стосовно ставлення до Польщі, як уже було згадано, УСРП дотримувалася попередньої опінії. Так, у квітні 1931 року, виступаючи на мітингу в Самбірському повіті, М.Стахів заявив, що, незважаючи на мирні заяви, польська влада продовжує провадити антиукраїнську політику в Галичині і Західній Волині. М. Рогуцький поінформував, що “викривальна” тема стосовно дій властей буде основою передвиборчої кампанії УСРП на виборах до ‘мінних рад 1931 р.⁴⁰

Кожний новий законопроект викликав критику з боку УСРП. Зокрема, засідання Головної управи УСРП 30 січня 1932 р. було присвячене новим проектам про колонізацію і про нову шкільну політику. Головна управа висловила

протест проти введення нових законів, як таких, що принижують українців і позбавляють їх прав. Головна управа УСРП закликала сейм і уряд переглянути податкове законодавство, яке на думку УСРП є несправедливим щодо українських робітників і селян⁴¹.

Проблеми, пов'язані із національним життям українців в Речі Посполитій, соціальні питання, плани партії на майбутнє, а також оцінка діяльності УСРП і політичної ситуації, яка склалася в краї в 1930–1932 роках були обговорені на XXXII з'їзді УСРП 21 січня 1933 р.

Ставлення УСРП до Польщі років свідчить про ідеологічну стійкість і однорідність партії. На нашу думку, оцінка УСРП польської влади, її політики, польської держави протягом другої половини двадцятих – початку тридцятих років зазнало найменше змін і афектів, на нього не вплинула навіть “пацифікація”. Можливо, саме завдяки цьому соціалісти-радикали мали незмінну кількість своїх прихильників. Що стосується факторів, які визначали ставлення УСРП до Польщі, то, як уже було згадано, вони були продиктовані двома ідеологіями, які здобули популярність ще в ХІХст. – соціалізмом і націоналізмом. У своїх оцінках польської держави УСРП поєднала ці ідеології, що дозволяло їй легко пристосовуватись до будь-якої політичної ситуації. Негативне ставлення УСРП до польської держави було визначене як фактом самої окупації, так і польською політикою супроти українців. При цьому соціалісти-радикали декларували, що “боротьба з наступом польського імперіалізму” продиктована не тільки класовими, але і національними інтересами.

UKRAINIAN SOCIALIST RADICAL PARTY IN ITS ATTITUDE TO POLAND AND POLISH STATE STRUCTURES

Ivan FEDYK

Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Regional History

The article concerns the attitude of Ukrainian Socialist Radical Party to Polish internal policy. Having analyzed publications and documents of the Party, the author found main features of relations between this Party and Polish authorities and Polish socialists.

Key words: Ukrainian Socialist Radical Party. Polish policy, Polish authorities, socialists.

¹ Енциклопедія українознавства / за ред. Кубійовича Б. – Париж– Нью-Йорк, 1974. – Т. 9. – С. 3385

² Дрохобицкий М. Украинская социалистическо-радикальная партия / М. Дрохобицкий // Политические партии в Польше, Западной Белоруссии и Западной Украине / под ред. Скульского М. – М., 1935. – С. 328

³ Historia Polski. – Warszawa, 1984. – Т. 4. – S. 409–410

⁴ ДАЛО. Ф. 1, оп. 29, спр. 2, арк. 2–5.

- ⁵ Там само. Ф. 1, оп. 51, спр. 56, арк. 3–4
- ⁶ Там само. Ф. 11, оп. 29, спр. 29, арк. 10
- ⁷ Постанови з'їзду Української Соціалістично-Радикальної партії // Громадський голос. – 1926. – 6 березня. – № 9.
- ⁸ Ми нація, а не конспірація // Громадський голос. – 1926. – 20 лютого. – № 7.
- ⁹ Виклад програми Української Соціалістично-Радикальної партії // Українська суспільно-політична думка в XX столітті. Документи і матеріали / за ред. Гунчака Т., Сольчаника Р. – Львів: Сучасність, 1993. – Т. 3. – С. 226–240.
- ¹⁰ Вперед народі. Пояснення програми Української Соціалістично-Радикальної партії. – Львів: Громада, 1927. – С. 1–2.
- ¹¹ Там само. – С. 16.
- ¹² Вперед народі. Пояснення програми Української Соціалістично-Радикальної партії. – Львів: Громада, 1927. – С. 11–12.
- ¹³ Там само. – С. 17.
- ¹⁴ Книш З. На повні вітрила / З. Книш – Торонто. – С. 45–46.
- ¹⁵ ДАЛО.ф. 11, оп. 29, спр. 4403, арк. 3–4.
- ¹⁶ Там само. Арк. 4.
- ¹⁷ Там само. Арк. 5.
- ¹⁸ Резолюції 29 з'їзду УСРП // Громадський голос. – 1927. – 15 січня. – № 3.
- ¹⁹ ЦДІАУ у Львові. ф. 351, оп. 1, спр. 2, арк. 1.
- ²⁰ Там само. Ф. 359, оп. 1, спр. 120, арк. 14.
- ²¹ Репресії проти членів УСРП // Громадський голос. – 1928. – 19 січня. – № 4.
- ²² До історії сеймових виборів 1928 року // Громадський голос. – 1928. – 16 лютого. – № 14.
- ²³ Заява УСРП Репрезентації // Громадський голос. – 1928. – 7 квітня. – № 27.
- ²⁴ Бурхливе створення польського сейму // Громадський голос. – 1928. – 7 квітня. – № 27.
- ²⁵ Що пишуть і говорять? А що думають вшехполяки // Громадський голос. – 1928. – 27 жовтня. – № 67.
- ²⁶ Чоповський В. Українська інтелігенція в національно-визвольному русі на Західній Україні (1918–1939) / В. Чоповський – Львів, 1993. – С. 72–73.
- ²⁷ Кривавий листопад у Львові // Громадський голос. – 1928. – 17 листопада. – № 70.
- ²⁸ XXXI Конгрес Української Соціалістично-Радикальної партії // Громадський голос. – 1929. – 16 лютого. – № 7.
- ²⁹ ДАЛО. Ф. 1, оп. 51, спр. 67, арк. 2.
- ³⁰ Там само. Спр. 55, арк. 35.
- ³¹ Там само. Спр. 850, арк. 4.
- ³² Там само. Ф. 11, оп. 29, спр. 5091, арк. 20.
- ³³ Пацифікація // Громадський голос. – 1930. – 4 жовтня. – № 39.
- ³⁴ Арешти українських політичних діячів // Громадський голос. – 1930. – 8 листопада. – № 44.
- ³⁵ ДАЛО. Ф. 11, оп. 29, спр. 5091, арк. 9.
- ³⁶ Там само. Арк. 10.
- ³⁷ ЦДІАУ у Львові. Ф. 205, оп. 1, спр. 90, арк. 2–4.
- ³⁸ ДАЛО. Ф. 11, оп. 29, спр. 4146, арк. 5–6.
- ³⁹ Там само. Ф. 1, оп. 29, спр. 49, арк. 38.
- ⁴⁰ Там само. Арк. 37.
- ⁴¹ Засідання Головної управи УСРП // Громадський голос. – 1932. – 13 лютого. – № 6.